

CARLO SCHMITTO POLITINIO ROMANTIZMO RECEPCIJA

Linas Jokubaitis

Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto
 Filosofijos istorijos ir logikos katedra
 Universiteto g. 9/1, LT-01513 Vilnius
 El. paštas: linasjokubas@gmail.com

Santrauka. Straipsnyje skiriami du Carlo Schmitto „Politinio romantizmo“ recepcijos etapai: 1) tarpukario Vokietija ir 2) laikotarpis po Antrojo pasaulinio karo. Tarpukario Vokietijoje veikalas sulaukė teigiamų istorikų, sociologų, filosofų ir literatūrologų atsiliepimų. Po Antrojo pasaulinio karo knyga buvo beveik užmiršta. Iš tarpukario Vokietijoje pasirodžiusių šiam veikalui skirtų darbų išskiriamos dvi pagrindinės interpretacijos – Hugo Ballo straipsnis „Carlo Schmitto politinė teologija“ ir Karlo Löwitho „Okazionalus C. Schmitto decizionizmas“. Siekiama atskleisti šių darbų idėjų pagrįstumą. Šiandien tarp tyrinėtojų įsitvirtinusi nuomonė, kad „Politinis romantizmas“ yra antraeilis Schmitto veikalas, neturintis reikšmės jo politinės filosofijos visumai. Tai nepagrįstas požiūris. Šis veikalas rodo pagrindinių Schmitto politinės filosofijos idėjų ištakas ir yra svarbi jo pažiūrų sistemos dalis. Šiuo požiūriu pagrįsta yra Ballo pateikta „Politinio romantizmo“ idėjų interpretacija.

Pagrindiniai žodžiai: politinė filosofija, politinis romantizmas, nihilizmas, decizionizmas, politinė teologija

Politinio romantizmo recepcija tarpukario Vokietijoje

Veikale *Politinis romantizmas* Schmittas pabrėžia, kad romantizmo sąjūdį turime analizuoti istoriškai. Filosofas politines, metafizines, moralines ir estetines išvalgas grindžia istoriniu tyrimu. Politinės romantizmo prasmės atskleidimas gali būti tikslus tik tuomet, kai yra pastatytas ant tvirto pamato – istoriškai tikslaus intelektualinio, socialinio ir politinio konteksto supratimo. *Politinio romantizmo* recepcijos istorijoje galima rasti daug polemiskų teiginių apie tai, kad Schmitto tyrimas paremtas ydinga analize, tačiau trūksta pagrįstų argumentų. Paviršutiniškos polemikos su Schmitto po-

litinio romantizmo koncepcija pavyzdys yra Stepheno Holmeso *Antiliberizmo anatomija*. Šios knygos autorius rašo: „žvelgiant iš istoriko perspektyvos, *Politinis romantizmas* yra paslaptinai tylus. Schmittas redukuoja romantikų minčių turinį į narcisistinių progų išreikšti savo lyrinius jausmus ieškojimą. Šis romantizmo skaitymas yra istoriografiškai ir filologiškai nepagrįstas“ (Holmes 1996: 44). Tačiau Holmesas nepateikia argumentų, verčiančių suabejoti vokiečių filosofo analizės pagrįstumu. Tarpukario Vokietijos mokslininkai šį veikalą laikė originalia romantizmo interpretacija.

Autoritetingas istorikas Friedrichas Meinecke 1920 metų recenzijoje rašė, kad Schmitto *Politinis romantizmas* buvo

vienas geriausių laikotarpio veikalų, skirtų romantizmui. Meinecke's teigimu, vokiečių juristas „kaltintojo tonu“ atskleidė romantiško politinio mąstymo silpnumą. Žymus istorikas išsakė teigiamą knygos įvertinimą, pabrėždamas Schmitto subjektyviojo okazionalizmo formulės originalumą ir įžvalgumą (Meinecke 1920: 293–296). Iškilius literatūrologas, romanistas ir filologas Ernstas Robertas Curtius Schmitto knygai taip pat negailėjo komplimentų, kuriuos jam išdėstė ilgame laiške¹. Vokiečių filosofo romantizmo tyrimą jis gyrė kaip rodantį „stulbinantį apsiskaitymą“ ir pridūrė, kad veikalas parašytas su pavydėtina intelektine energija (Curtius 1922, (sud.) Gerd Giesler, Ernst Hüsmert ir Wolfgang H. Spindler 2014: 553–556). Schmitto mokinys Waldemaras Gurianas labai palankiai atsiliepė apie filosofo pateiktą interpretaciją, pripažindamas, kad politinį romantizmą geriausiai paaikškina jo pasiūlyta subjektyviojo okazionalizmo formulė, ir pats ją taikė savo tyrimuose (Bendersky 1983: 52).

Romanistas Victoras Klempereris 1922 metų straipsnyje „Romantizmas ir prancūziškas romantizmas“ užsiminė apie „juristišką ir politišką“ Schmitto veikalą, pabrėždamas jo poleminį pobūdį (Klemperer 1968: 53). Romantikams atvirai simpatizuojantis recenzentas aptarė Schmitto pasiūlytą subjektyvaus okazionalizmo idėją, tačiau apie ją kalbėjo kritiškai (*ibid.*: 57–59). 1925 metų straipsnyje „Ginčas dėl romantizmo aiškinimo“ žymus vokiečių istorikas Georgas von Belowas taip pat kritikavo Schmitto veikalą (von Below 1926: 154–162). Šiuo atveju kritiškas požiūris į *Politinį romantizmą* gali

¹ Curtius nesutiko su Schmitto pateiktu negailestingu Adamo Müllerio „pasmerkimu“ ir siekė reabilituoti šį, jo nuomone, nepelnytai išjuoktą romantiką.

būti aiškinamas kaip „sąskaitų suvedinėjimas“. Politiniam romantizmui skirtame veikale Schmittas teigia, kad klystume romantikus laikydami „objektyvios istorinės minties atradėjais“. Jo teigimu, „beveik komiška, kad rimti istorikai romantikus laiko istorinio jausmo grindėjais“ (Schmitt 1998: 85). Veikale *Politinis romantizmas* Georgas von Belowas nurodytas kaip vienas iškiliausių šios, Schmitto nuomone, nepagrįstos pozicijos, atstovų (*ibid.*: 32).

1926 metais istorikas Gerhardas Masuras parašė recenziją, kurioje palankiai įvertino „aštrią ir šmaikščią“ romantizmo analizę. Jo nuomone, Schmitto veikalas yra svarbus indėlis į romantikų psichologijos pažinimą² (Masur 1926: 376). Apie veikalą teigiamai atsiliepė ir istorikas Alfredas von Martinas, girdamas „vaisingas įžvalgas“, į kurias esą turėtų atsižvelgti romantizmo tyrinėtojai (Martin 1924: 366–374). Autoritetingi istorikai ir literatūros tyrinėtojai *Politinį romantizmą* įvertino kaip aukščiausio lygio tyrimą. Ši knyga sulaukė teigiamų kairiosios politinės pakraipos intelektualų vertinimų. Jų dėmesį atkreipė politinio romantizmo tyrime išdėstytas kritiškas požiūris į buržuazinę visuomenę. 1928 metų recenzijoje vengrų filosofas György [Georg] Lukácsas parašė teigiamą atsiliepimą apie veikalą, pabrėždamas, kad knyga pelnytai tapo žymia³ (Lukacs 1977: 695). Vienintelis Lukácso išsakytas Schmittui priekaištas – sociologinių romantizmo prielaidų analizės fragmentiškumas (*ibid.*: 696). Sociologas Karlas Mannheimas veikale *Ideologija ir*

² Masuras nesutiko su Schmitto teze apie romantikų politinį pasyvumą. Jis taip pat prieštaravo Adamo Müllerio kritikai (Masur 1926: 377).

³ Susidomėjimas *Politiniu romantizmu* neapsiriboję filosofo gimtine. Būtina paminėti, kad 1928 metais knyga buvo išversta į prancūzų kalbą.

utopija (1929) taip pat palankiai rašo apie Schmitto veikalą (Mannheim 2003: 56–57). Oliveris Jütersonke teigia, kad 1925 metais Mannheimo parašyta disertacija *Konservatizmas: indėlis į žinojimo sociologiją* yra smarkiai priklausoma nuo Schmitto politinio romantizmo analizės (Jütersonke 2010: 168). Jerry Z. Mulleris mano, kad Hanso Freyerio romantizmo kritika taip pat yra intelektualiai priklausoma nuo *Politiniam romantizme* išdėstytų argumentų (Muller 1987: 190). Wolfas Lepenies pritaria šiai pozicijai ir atkreipia dėmesį į romantizmo sociologijai skirtą Freyerio straipsnio „Romantikai“ priklausomybę nuo Schmitto politinio romantizmo tyrimo (Lepenies 1992: 341). Herberto Marcuse’s 1936 metais išleistame veikle *Autoriteto ir šeimos tyrinėjimai* galima rasti skyrių, kuriame analizuojama revoliucijos priešininkų politinė teorija. Ši analizė rodo priklausomybę nuo Schmitto *Politinio romantizmo* (Marcuse 2008: 67–83). Tačiau Marcuse nenorėjo rodyti savo priklausomybės nuo „Trečiojo Reicho kronjuristo“ ir apie Schmittą šiame veikle kalbėjo tik kaip apie „totalitarinės valstybės teorijos“ atstovą (*ibid.*: 101–102).

Tai ne vienintelis atvejis, kai Schmitto idėjos buvo naudojamos nenurodant jų autoriaus. Kaip pažymėjo *Politinio romantizmo* recepciją tyręs Josphas Bendersky’is, „intelektualinėje atmosferoje dažnai ekstremaliai, net iracionaliai priešiškoje Schmittui, jo idėjos buvo perimamos kartais to net neįsisąmoninus. Kol Schmitto vardas buvo smerkiamas arba ignoruojamas, jo argumentai buvo priimami kaip logiški ir įtikinantys“⁴ (Bendersky 1988: 488–489).

⁴ Bendersky pastebėjo, kad Lillianos Furst romantizmo analizė veikle *Europos romantizmo kontūrai* labai primena Schmitto politinio romantizmo tyrimą. Jacobas Leibas Talmonas savo veikle *Romantizmas ir*

Apžvelgęs *Politinio romantizmo* recepciją tarpukario Vokietijoje, Bendersky’is rašo: „Kritikai niekada nepaneigė Schmitto knygos detalios jos įvairių komponentų analize. Jų darbuose aptinkama tik bendro pobūdžio kritika ir išsamus neoromantinių nacionalistinių romantizmo fenomeno interpretacijų pristatymas“ (*ibid.*: 480–481). Tarpukario Vokietijoje *Politinis romantizmas* sulaukė palankių vertinimų iš autoritetingų įvairių disciplinų atstovų. Schmitto biografas Reinhardas Mehringas pagrįstai teigia, kad šis veikalas 1919 metais „pataikė į laikmečio nervą“ (Mehring 2009: 109). Iki Schmitto aktyvaus bendradarbiavimo su nacional-socialistais 1933–1936 metais jo politinio romantizmo analizei skirtas veikalas buvo įvertintas kaip ypač pavykęs tyrimas.

Hugo Ballas ir katalikiškas Schmitto priešškumas romantizmui

Paskutiniame savo veikle *Politinė teologija II. Legenda apie bet kokios politinės teologijos užbaigą* Schmittas rašo, kad jo 1919–1927 metų veikalai nėra fragmentiški, tarpusavyje mažai ką bendro turintys tyrimai. Jo teigimu, šie veikalai „laiko, medžiagos ir sisteminiu požiūriu“ yra susiję su 1922 metų knyga *Politinė teologija* (Schmitt 2014: 104–105). Schmitto teigimu, šią vienovę tiksliausiai įžvelgė Hugo Ballas, savo recenzijoje „Carlo Schmitto politinė teologija“ (*ibid.*: 105). Garsus dadaistų meninio sąjūdžio lyderis Schmitto veikalo interpretaciją grindžia įsitikinimu, kad pir-

maištas: Europa 1815–1848 taip pat remiasi Schmitto romantizmo kritika, nenurodydamas autoriaus vardo, tik užsimindamas apie „romantikų priešą“. Talmono nutylėjimą Schmitto atžvilgiu taip pat galima aiškinti pastarojo ryšiais su nacionalsocialistų režimu. Arnoldas Hauseris veikle *Socialinė meno istorija* taip pat naudoja Schmitto subjektyvaus okazionalizmo koncepciją (Bendersky 1988: 487–489).

miausia būtina rasti *Politinį romantizmą* ir kitus vokiečių juristo veikalus vienijantį branduolį. Jo nuomone, politinio romantizmo tyrimą ir kitus šio laikotarpio Schmitto darbus vienija „katalikiška jų autoriaus fizionomija“, nes juose „viskas apmąstyta katalikiškai ir eschatologiškai. [...] Jam būdinga absoliuto siekimo tendencija jokiū būdu nėra orientuota į viską lemiančią abstrakciją, nesvarbu, ar ją vadintume Dievu, forma, autoritetu ar kaip nors kitaip, bet į popiežių kaip į absoliutų asmenį“ (Ball (sud.) Jacob Taubes 1985: 100–101). Ballo nuomone, neįmanoma adekvačiai suprasti *Politinio romantizmo*, nesuvokus, kad šis veikalas parašytas iš katalikiškų pozicijų. Prabėgus daugiau nei keturiems dešimtmečiams po Ballo recenzijos, Schmittas šią interpretaciją įvertino kaip geriausiai atskleidusią jo intencijas.

Ballo teigimu, *Politinio romantizmo* autorius yra „mirtinas romantizmo priešininkas“, akluose romantikų instinktuose, jų nežabotame individualizme ir ironiškame estetizme išvelgiantis pavojingų tendencijų. Jo nuomone, žvelgdamas į politinį romantizmą ir iš jo kylantį teisinių bei etinių normų nepaisymą, Schmittas apčiuopia rimtą politinę problemą. Dadaizmo sąjūdžio lyderio įsitikinimu, būtent dėl šios priežasties knyga yra skirta „politiniam romantizmui“, o ne romantizmui apskritai. Schmittui rūpėjusias politines romantizmo problemas jis apibūdina kaip „politinį iracionalizmą“ (*ibid.*: 102–103). Ballas pirmasis pastebi, kad 1919–1923 metų darbuose Schmittas nesitenkino politinės teorijos problemų išryškiniu, bet mėgino rasti jų sprendimą. Buvęs dadaistas aiškiai suvokia, kad politinio romantizmo kritikai skirtas veikalas yra platesnio filosofinio projekto dalis. Šią nuostatą patvirtina Schmitto 1925 metų

gruodžio 8 dienos laiškas leidyklos *Duncker & Humblot* direktoriui Ludwigui Feuchtwangeriui, kuriame politinio romantizmo kritiką filosofas apibūdina kaip platesnio projekto „įžangą“ (*Vorspiel*) (Schmitt (sud.) Rolf Ries 2007: 151).

Ballo teigimu, Schmitto veikalai *Politinis romantizmas* ir *Politinė teologija* „yra dialektiškai susieti [...] analizuojant romantišką tikrovės koncepciją, atskleista iškili sprendimo koncepcijos svarba.“ (Ball 1985: 104). Ballo nuomone, Schmittas siekia įrodyti, kad romantikams būdingo ironiško estetizmo praktinė išraiška politikoje yra atsakymas priimti sprendimą, bėgant nuo jo į „amžiną pašnekesį“. Ballas laikosi požiūrio, kad Schmittas atsaką į problemas, kylančias iš politinio romantizmo idėjų komplekso, randa XIX a. katalikų legitimistų darbuose. Politinio romantizmo tyrimui skirto veikalo pabaigoje jis kalba apie de Maistre'ą, Burke'ą ir Bonaldą, priešingai Vokietijoje nusistovėjusiai nuomonei, įrodinėdamas, kad jie nėra politiniai romantikai. Šių mąstytojų idėjas Schmittas suvokia kaip priešnuodį politiniam romantizmui. Veikale *Politinė teologija* jis pratęsia romantikų ir revoliucijos priešininkų pažiūrų santykio analizę. Ketvirtasis šios knygos skyrius „Revoliucijos priešininkų valstybės filosofija“ prasideda politinių romantikų ir kontrrevoliucionierių priešpriešos analize: „vokiečių romantikams būdingas originalus vaizdinys: amžinas pašnekesys; Novaliui ir Adamui Mülleriui tai yra tikroji jų dvasios realizavimo vieta. Katalikai valstybės filosofai, Vokietijoje vadinami romantikais, nes jie buvo konservatyvūs arba reakcingi ir idealizavo Viduramžius, – de Maistre'as, Bonaldas, ir Donosas Cortesas, – amžiną pašnekesį veikiausiai būtų palaikę kraupiai komiška fantazijos išmone. Mat jų kontrre-

voliucinei valstybės filosofijai būdingas suvokimas, kad metas reikalauja sprendimo“ (Schmitt 2014: 70). *Politinį romantizmą* ir *Politinę teologiją* vienija dėmesys kontrrevoliucionierių idėjoms⁵, jų santykiui su romantizmu. Ballas vienas pirmųjų pastebėjo sistemine katalikybės svarbą Schmitto politinėje filosofijoje. Jo įžvalgas šiandien plėtoja Heinrichas Meieris, kurio darbai yra vieni ryškiausių ir autoritetingiausių Schmitto politinės filosofijos tyrimų.

Politiniame romantizme Schmittas teigia, kad aukščiausia žmogiškų problemų sprendimo forma yra teologija (Schmitt 1988: 133–134). Šiame romantizmo analizei skirtame veikle samprotavimai apie teologijos svarbą gali būti suprasti kaip modernios politinės filosofijos kritika. Vienas iš svarbiausių moderniosios filosofijos bruožų – teologijos atmetimas. 1929 metų paskaitoje „Neutralizacijų ir depolitizacijų epocha“ Schmittas teologinės perspektyvos nuvertinimą apibūdina kaip svarbiausią Vakarų istorijos lūžio tašką: „XVII amžiuje įvykusį perėjimą nuo tradicinės krikščioniškos teologijos prie „natūralaus“ mokslo, aš laikau stipriausiu ir daugiausiai pasekmių turėjusiu iš visų Europos intelektualinių poslinkių. Iki šiol šis poslinkis apsprendė visą tolimesnę istorinę raidą“ (Schmitt 1994: 145). Ballas yra teisus, kad filosofas į sekuliarizacijos procesą žvelgia iš katalikiškos teologijos perspektyvos⁶.

⁵ Praėjus metams po Ballo recenzijos, pasirodė antrasis *Politinio romantizmo* leidimas, kuriame Schmittas dar labiau pabrėžia katalikų legitimistų ir politinių romantikų priešpriešą. Šios opozicijos akcentavimas patvirtina Ballo interpretaciją.

⁶ 1971 metais laiške Hansui Blumenbergui Schmittas rašo: „šiandieninis „sekuliarizavimo“ supratimas priklauso nuo Ernsto Troeltscho ir Maxo Weberio, tačiau mano sekuliarizacijos supratimas pirmiausiai ateina iš (šiandien vis dar taikomo kaip pozityvi teisė) *Codex Iuris Canonici* (Art. 641/43 *obtento saeculari-*

Kritikuodamas romantikų santykį su politika, Schmittas nuosekliai formuoja pagrindines savo politinės filosofijos idėjas. *Politinis romantizmas* yra daugelio svarbiausių Schmitto politinės filosofijos idėjų šaltinis. *Politinėje teologijoje* išsamiau aptarta pozicija apie teologinę politinių ir teisinių sąvokų kilmę pirmą kartą aptariama būtent politinio romantizmo tyrime, kuriame Schmittas rašo apie Bonaldo aptartą teisės ir teologijos ryšį: „ši dviejų visuomenių – religinės ir politinės – principų tapatybė gali būti pagrįsta metodologine daugelio teologinių ir teisinių sąvokų tapatybe, ypač konstitucinės teisės [staatsrechtlicher] sąvokų“ (Schmitt 1998: 70). Ši įžvalga praėjus trejiems metams po *Politinio romantizmo* publikavimo pasirodo *Politinėje teologijoje* – „visos svarbiausios šiuolaikinės valstybės teorijos sąvokos yra teologinės sąvokos“ (Schmitt 2014: 56).

Decizionistinė teisės ir politikos teorija savo ištakomis taip pat siekia politinio romantizmo kritikai skirtą veikalą. Schmitto suvereniteto ir decizionizmo koncepcijos yra polemiskai nukreiptos prieš romantikų politinį pasyvumą, jų „nesibaigiančio pokalbio“ idėją ir bėgimą nuo atsakingo politinio sprendimo (Schmitt 1988: 119–126). *Politiniame romantizme* filosofas modernioje politinėje teorijoje ir praktikoje užčiuopia legitimumo problemą (Schmitt 1988: 68–74), kuriai 1932 metais skiria veikalą *Legalumas ir legitimumas*. Schmitto liberalizmo kritikos kontūrai pirmą kartą pradeda ryškėti politiniam romantizmui skirtame veikle. Ellen Kennedy nuomone, filosofas „liberalizmą konstruoja kaip romantizmą“ (Kennedy 2004: 51–52). Stephenas Holmes’as mano, kad Schmittas politinį romantizmą ir liberalizmą tapatina dėl to, kad abu

zationis indulto, ir ad saeculum regresus)“ (Schmitt, (sud.) Alexander Schmitz, Marcel Lepper 2007: 111).

judėjimus kaltina dėl jų „pasyvaus neryžtingumo“ (Holmes 1993: 44). Mariano Croce's ir Andrea Salvatore's teigimu, vokiečių filosofas „politinį romantizmą pristato kaip filosofinį liberalizmo ekvivalentą“ (Croce, Salvatore 2013: 178). Be požiūrio į politinį romantizmą sunku suprasti svarbiausius Schmitto filosofinės polemikos objektus. Tai dar vienas įrodymas, kad *Politinio romantizmas* yra sistemingų tyrinėjimų dalis, o ne epizodinis ar atsitiktinis kūrinys.

Karlas Löwithas ir Schmittas kaip aktyvus nihilistas

Po Ballo recenzijos pasirodymo 1924 metais įvyko du svarbūs įvykiai, nulėmę naujo požiūrio į Schmitto asmenybę ir jo filosofiją įsitvirtinimą. Paskutiniame savo veikale *Politinė Teologija II* filosofas apgailestauja, kad ankstyva Ballo mirtis iš jo atėmė atidžiausią skaitytoją ir interpretuotoją, nespėjusį perskaityti jo *Politiškumo sąvokos* (Schmitt 2014: 105). Po Antrojo pasaulinio karo įsitvirtinęs Schmitto bendradarbiavimo su nacionalsocialistais akcentavimas tapo svarbiausia priežastimi, trukdančia tinkamai suprasti jo išplėtotos politinio romantizmo koncepcijos vaidmenį. Bet kurio autoriaus pažiūrų vertinimas pagal jo politinę karjerą yra netikusi interpretavimo strategija, kurios pasekmė – iškreiptas teorijų ir idėjų supratimas. 1928 metais Schmitto veikalą gyres Lukácsas po Antrojo pasaulinio karo pirmiausia atkreipė dėmesį į „protofašistines“ juristo tendencijas (Lukacs 1954: 516). Tai tik vienas iš daugelio pavyzdžių, kai Schmitto kūrybos interpretuotojai jo teorijas pradėjo aiškinti remdamiesi jo biografijos faktais ir politine konjunkture. Ši interpretacijos strategija neleidžia suprasti *Politinio romantizmo* taip, kaip jis pats suprato šį veikalą. Norima ne įsigilinti į teorinius

argumentus, bet pasmerkti ar demaskuoti Schmitto „paklydimus“.

Rimčiausią Schmitto *Politinio romantizmo* interpretaciją po jo veikalo *Politiškumo sąvoka*⁷ pasirodymo (ir po to, kai jis pradėjo bendradarbiauti su nacionalsocialistais) pateikė vokiečių filosofas Karlas Löwithas⁸. 1935 metų straipsnyje „Okazionalus C. Schmitto decizionizmas“ jis pasiūlė interpretaciją, kuri tapo vienu iš paradigminių Schmitto politinės filosofijos skaitymų. Löwitho interpretacija tapo ypač populiari tarp vokiečių filosofo atžvilgiu priešiškai nusiteikusių skaitytojų ir tyrinėtojų. Ballo tapo iškiliausiu katalikiškos Schmitto recepcijos atstovu, o Löwithas vienas pirmųjų *Politinio romantizmo* autorių apibūdino kaip jokių principų nepaisantį nihilistą. Schmitto *Politiškumo sąvoka* ir ypač jo bendradarbiavimas su nacionalsocialistais tapo svarbiausiais atskaitos taškais Löwitho interpretacijoje. Löwithas

⁷ Lyginant su Ballu, Löwithas turėjo dar vieną pranašumą – jis buvo susipažinęs su 1929 metais Schmitto skaityta paskaita „Neutralizacijų ir depolitizacijų epocha“. Ši paskaita 1932 metais buvo įtraukta į veikalą *Politiškumo sąvoka*. Schmittas šioje paskaitoje teigia, kad „XIX amžiaus sekuliarizacija yra akivaizdus, nors, atrodytų, neįmanomas estetinių-romantinių ir ekonominių-technologinių tendencijų hibridas. XIX amžiaus romantizmas reiškia (jei mes norime vartoti šiek tiek dadaistinį žodį romantizmas ne ta prasme, kuria jį vartojo romantikai, bet kaip sąmyšio nešėją (Vehikel der Verwirrungen), tuomet jį suprasime kaip pereinamąją estetinę pakopą tarp XVIII amžiaus moralizmo ir XIX amžiaus ekonomizmo, tik kaip perėjimą, kuris pagreitino visų intelektualinių domenų estetizaciją. Tai buvo padaryta labai lengvai ir sėkmingai“ (Schmitt 1994: 141). Löwitho teigimu, romantizmas Schmittui buvo itin svarbus įvykis Europos istorijoje, žymėjęs perėjimą nuo XVIII amžiuje politiniame diskurse dominavusių humanitarinių-moralinių problemų prie XIX amžiaus technologizmo ir ekonomizmo. Löwithas mano, kad Schmittas romantizmą suvokė kaip „radikaliąs neutralizacijos preliudą“ (Löwith 1995: 140).

⁸ Straipsnis parašytas Hugo Fialos slapyvardžiu. Pirmoji jo versija pasirodė 1934 metais, pavadinta „Politinis decizionizmas“.

pabrėžia išskirtinį politinio romantizmo koncepcijos vaidmenį Schmitto politinėje filosofijoje. Jo nuomone, filosofo politiškumo sąvoka yra polemiskai nukreipta prieš politinį romantizmą, kurio svarbiausia ypatybė laikytinas „ironiškas okazionalizmas“ (Löwith 1995: 137). Löwithas, panašiai kaip ir Ballas, mano, kad atsvaros romantizmui ir jo politinėms pasekmėms Schmittas ieško decizionistinėse Prancūzijos revoliucijos oponentų Bonaldo, de Maistre'o ir 1848 metų revoliucijų prieš Donoso Corteso teorijose. Tačiau Löwithas visiškai nemato katalikiškos Schmitto pažiūrų perspektyvos. Jo nuomone, šio autoriaus decizionizmas (teorija, akcentuojanti sprendimo momento svarbą politikoje ir teisėje, kurią Schmittas išplėtojo 1922 metų veikalė *Politinė teologija*) nuo revoliucijų priešininkų politinių teorijų skiriasi savo abejingumu teologijai (*ibid.*: 138).

Löwithas mano, kad *Politinio romantizmo* autorių ir jo negailestingai sukritikuotą Adamą Müllerį sieja viena bendra savybė – jie abu yra nepataisomi oportunistai. Löwitho nuomone, nepaisant skirtumų, Schmittą ir romantikus sieja jo kritikuotas okazionalizmas. Schmitto politinis decizionizmas yra nukreiptas prieš romantišką santykį su pasauliu apibūdinančią *occasio* sąvoką ir ironišką estetizmą. Tačiau, nepaisant priešiško romantikams, Schmitto politinį decizionizmą ir romantikų subjektyvų okazionalizmą sieja bendras nusistatymas prieš moralės ir teisės normas. Löwitho nuomone, norint užčiuopti Schmitto politinės minties centrą, būtina jo pažiūras palyginti su dviem iškiliais XIX amžiaus „amžinojo pokalbio“ ir buržuazinės visuomenės kritikais bei politinio decizionizmo atstovais – Karlu Marxu ir Sorenu Kierkegaard'u. Pastarojo apsisprendimas

už autoritarinę valdžią, kaip ir revoliucijos priešininkų filosofija, yra teologiniais motyvais grindžiamas decizionizmas. Marso decizionizmo tikslas – revoliucija ir teisingos beklasės visuomenės sukūrimas. Löwithas mano, kad Schmitto decizionizmas ir priešiškus liberaliai buržuazinei visuomenei gali būti paaiškintas šių dviejų autorių decizionistinių teorijų interpretacijos kontekste.

Löwitho nuomone, Schmitto darbuose nėra nei „marksistinės sprendimo metafizikos“, nei Kierkegaard'o stiliaus decizionistinės koncepcijos, grindžiamos krikščioniška teologija. Jo žodžiais, Schmitto decizionizmas neturi metafizinio, teologinio ar moralinio pagrindo: „sprendimas priimamas tikint tik paties sprendimo galia“, „svarbu tik sprendimas, visiškai neatsižvelgiant į tai, dėl ko sprendžiama“, „sprendimas yra save palaikantis ir tai reiškia, kad nepalaikomas nieko“ (*ibid.*: 142–144). Skirtingai nei Ballas, Löwithas atmeta mintį, kad Schmittas romantikus kritikuoja iš katalikiškų pozicijų. Jis pripažįsta, kad Schmittas tęsia XIX amžiaus legitimistų tradiciją, tačiau jo teoriją nuo de Maistre'o ar Donoso Corteso teorijų atskiria vienu esminiu požymiu – pagal jos „ateologiską ir bedievišką“ prigimtį (*ibid.*: 144). Löwithas mano, kad Schmitto decizionizmas neturi katalikiško branduolio ir yra „aktyvaus nihilisto“ kūrinys. Jo žodžiais, „okazionalus decizionizmas“ yra tinkamas šio politinio nihilizmo apibūdinimas (*ibid.*: 145). Oponuodamas apolitiškam ir pasyviam politiniam romantizmui Schmittas siūlo „sprendimą dėl sprendimo“. Jo „okazionaliam decizionizmui“ politinis sprendimas neturi nei priežasties, nei tikslo, ir yra vien tik valios galiai išraiška. Löwitho nuomone, Schmittą galima apibūdinti kaip Nietzsche'ės filosofijai artimą nihilistą. Tai

paradoksali išvada. Jos autorius mano, kad Schmittas kritikavo pasyvų romantikų nihilizmą į jį atsakydamas savo paties aktyviu nihilizmu. Po Antrojo pasaulinio karo ši Schmitto kūrybos interpretacija tapo viena įtakingiausia. Šiandien ji tebėra chrestomatinė interpretacija tarp juristo atžvilgiu priešiška nusiteikusių skaitytojų.

Susipažinus su šia interpretacija, pirmiausiai iškyla klausimas, kodėl Löwithas nepastebi, jog Schmitto teorija pagrįsta teologinėmis prielaidomis? Neįmanoma nepastebėti, kad Schmittas nebuvo teologijai abejingas autorius. Löwithas rimtai nesigilino į katalikiškus Schmitto politinės minties elementus, padarydamas skubotą išvadą apie politiškai nihilistinį „okazionalų decizionizmą“. Ballas pirmasis pastebėjo Schmitto veikalus vienijančią katalikišką branduolį. Löwithas šiuo požiūriu padarė skubotą išvadą, kad filosofo politinė veikla savaime paneigia katalikišką jo filosofijos pobūdį. Atsakydamas matyti katalikiškas Schmitto teorijų prielaidas atvedė prie išvados, kad jų autorius yra nihilistas, kuriam vienintelis rūpintis dalykas – politinio sprendimo akcentavimas, nepaisant jo turinio ir padarinių. Tai sukelia didelių Schmitto kūrybos interpretavimo problemų. Löwithas negalėtų paaiškinti, kodėl Kierkegaard'o pasisakymas už autoritarinę valdžią gali būti grindžiamas teologinėmis prielaidomis, o Schmitto bendradarbiavimas su nacionalsocialistų režimu negali būti aiškinamas teologinėmis prielaidomis. 1935 metais Löwithas „demaskavo“ Schmitto politinę teoriją kaip ateologinę, okazionalistinę ir nihilistinę, tačiau beveik tuo pačiu metu, 1936 metais SS laikraštyje *Das Schwarze Korps* prasidėjo prieš Schmittą nukreiptas puolimas, kurio pagrindinis motyvas buvo grindžiamas teiginiu, kad šis „Trečiojo Reicho kronjuristas“ yra katalikas

ir tai tiesiog akivaizdu skaitant jo veikalus. Schmitto draugas Ballas ir jo priešai iš nacionalsocialistų stovyklos pasirodė įžvalgesni už Löwithą, nes pastebėjo „katalikišką juristo fizionomiją“.

Politinis romantizmas po Antrojo pasaulinio karo

Po Antrojo pasaulinio karo dėl bendradarbiavimo su nacionalsocialistų režimu Schmitto kritikai dažnai net neįsigilinę atmesdavo jo teorijas. Vienas iš šio atmetimo pagrindų tebėra Löwitho straipsnis „Okazionalus C. Schmitto decizionizmas“, kuris tapo daugelio filosofo atžvilgiu priešiška nusiteikusių autorių įkvėpimo šaltiniu. Schmitto kritikai polemizavo su jo politiško samprata, liberalizmo ir teisinio pozityvizmo kritika, geopolitinėmis koncepcijomis, teisės ir valstybės teorija, tačiau be dėmesio palikdavo jo politinio romantizmo koncepciją. Dažniausiai buvo apsiribojama Löwitho teiginiu, kad Schmitto politinę karjerą žymėjęs oportunizmas primena jo negailestingai sukritikuoto Adamo Müllerio oportunizmą. Schmitto biografijos faktai jo kritikams tapo svarbesni už teorijas, kurios iš tikrųjų dažnai yra priešiškos nacionalsocialistams (tai ypač aiškiai matyti 1932 metų veikale *Legalumas ir legitimumas*). Anglosaksiškoje Schmitto recepcijoje kanoniniu tapo Jürgeno Habermaso teiginys, kad vokiečių juristo „poleminis romantizmo aptarimas slepia estetinius jo paties politinės minties virpesius. Šia prasme atsiskleidžia dvasinis artimumas fašistinei inteligentijai“ (Habermas 1989: 137). Tai tapo dar vienu svarbiu Schmitto politinio romantizmo koncepcijos nuvertinimo veiksmu⁹. Siekiant geriau suprasti Schmitto

⁹ Kaip naujausią atviro priešiško Schmitto politinio romantizmo interpretacijai pavyzdį galima nurodyti Pericles S. Vallianos straipsnį „Romantizmas ir politika:

teorijų recepciją po Antrojo pasaulinio karo, būtina pabrėžti vieną svarbią aplinkybę. Negalima teigti, kad šis autorius ir jo veikalai po Antrojo pasaulinio karo buvo visiškai praradę mokslininkų susidomėjimą ir pastarasis atgimė tik praeito amžiaus devintojo dešimtmečio viduryje. Schmitto kūrybos renesanso pradžia paprastai laikomi 1987 metai, kai žurnalas „Telos“ išleido specialų numerį, skirtą jo asmenybei ir teorijoms, – „Carl Schmitt: Enemy or Foe?“ Tačiau šis požiūris neatitinka tikrovės, nes vokiečių filosofas niekur nebuvo dingęs iš pokario Vokietijos ir kontinentinės Europos intelektualinio gyvenimo. Kaip pastebėjo Martinas Tremlas, jo korespondencija atrodo kaip „Vakarų Federacinės Respublikos „kas yra kas?“ knyga“. Schmittas palaikė ryšius su žymiausiais Vokietijos intelektualais (Treml 2012: 282). Janas-Werneris Mülleris savo kruopščiaame tyrime demonstruoja, kad atskiros Schmitto politinės teorijos idėjos kontinentinėje Europoje sulaukė daugelio autorių dėmesio (Müller 2003: 59).

Mülleris taip pat kalba apie juristą supusią „stigmatą ir enigmą“ aurą, pridurdamas, jog tai nesutrukdė gausioms įvairiausių tautybių intelektualų, mokslininkų ir politikų išvykoms į Vokietijos provinciją pas ten gyvenusį Schmittą (*ibid.*: 60). Schmitto idėjos pokario Europoje sulaukė plataus politinio spektro ir įvairių disciplinų mąstytojų dėmesio. Gimtajame Plettenberge

vokiečių juristo patarimų ieškojo ir politinės dešinės, ir politinės kairės atstovai. Kairieji daugiausia dėmesio skyrė Schmitto liberalizmo kritikai, valstybės filosofijai ir politiškumo koncepcijai, tačiau, skirtingai nei Lukácsas, Mannheimas ar Marcuse, jie visiškai nesidomėjo *Politinio romantizmo* idėjomis. Ypač gyvybinga Schmitto darbų recepcija būdinga Ispanijai. Šios šalies mąstytojai daug dėmesio skyrė katalikiškai juristo filosofijos dimensijai ir autoritariniams jo teorijų komponentams (*ibid.*: 133–144). Tačiau *Politinio romantizmo* koncepcija Vokietijoje, Ispanijoje ir kitose Vakarų Europos šalyse pateko į žymesnių Schmitto darbų šešėlį.

Prasidėjus anglosaksiškai Schmitto kūrybos recepcijai, *Politinis romantizmas* buvo vienas pirmųjų filosofo veikalų, išverstų į anglų kalbą. Tačiau susidomėjimas šio veikalo idėjomis neprilygo susidomėjimui kitomis šio autoriaus koncepcijomis. 1919 metais politinio romantizmo analizei skirtas veikalas „pataikė į laikmečio nervą“, tačiau po Antrojo pasaulinio karo atrodė visiškai praradęs aktualumą. 1968 metais Helmutas Prangas sudarė romantizmo problemai skirtą knygą *Romantizmo sąvokos prasmė*, į kurią buvo įtrauktas Schmitto 1925 metų įvadas į antrąjį *Politinio romantizmo* leidimą, pavadintas „Romantizmas“. Nors į rinktinę įtraukti ir daugelio su Schmittu polemizavusių autorių straipsniai, ši knyga taip pat nesužadino didesnio susidomėjimo jo politinio romantizmo koncepcija.

Kaip svarbią išimtį iš Schmitto politinio romantizmo sampratos užmaršties Janas-Werneris Mülleris nurodo Franko Ankersmito veikalą *Estetinė politika: anapus fakto ir vertybės* (1996). Šios knygos autorius mano, kad *Politinis romantizmas* „yra neabejotinai vienas puikiausių XX amžiaus

nuo Heinricho Heine's iki Carlo Schmitto ir vėl atgal“ (2013). Straipsnio autorius kalba apie „apsimestinę“ (*fake*) Schmitto romantizmo kritiką. Paviršutinišką šio tyrimo pobūdį patvirtina Vallianos teiginys, kad Schmittas politinį romantizmą apibrėžia „radikaliai antiistorine maniera“ (Vallianos 2013: 214). Autorius nepaaiškina, kodėl Schmitto romantizmo kritika yra „apsimestinė“. Jo teiginys apie „radikaliai antiistorinį“ Schmitto politinio romantizmo tyrimo pobūdį visiškai neatitinka veikale *Politinis romantizmas* išdėstytų argumentų.

politinių tekstų“ (Ankersmit 1996: 128). Schmitto politiniam romantizmui skirtą veikalą Ankersmitas sieja su postmodernizmo idėjomis. Olandų istoriko nuomone, „knygos pavadinimas nurodo, kokią tezę apie liberaliąją demokratiją Schmittas norėjo apginti – teiginį, kad liberali parlamentinė demokratija, kokią mes pažįstame iki šių dienų, yra ne Apšvietos, bet romantizmo produktas ir praktiškas politikos teoretikas gali suprasti demokratiją tik tuomet, kai suvokia esmingai romantišką demokratijos pobūdį. [...] Schmittas atkreipė mūsų dėmesį į romantinį demokratijos pobūdį, tačiau jo intencijos nebuvo skirtos demokratijos gyrimo progai išvelgti, priešingai, visi trūkumai, kuriuos jis priskirdavo demokratijai, gali būti atsekami iki romantiškų demokratijos šaknų“ (*ibid.*: 128). Tai nepagrįsta Schmitto pažiūrų interpretacija, nes jis niekada nerašė apie „romantines demokratijos šaknis“. Ankersmitas pagrįstai atkreipia dėmesį į *Politinio romantizmo* aktualumą postmodernizmui, tačiau jo teiginys apie romantišką demokratijos kilmę neatitinka Schmitto intencijų.

1989 metais Karlo Heinzo Bohrerio išleistame veikale *Romantizmo kritika. Filosofijos įtarimai prieš literatūrinį modernizmą* aptariama ilga ir turtinga romantizmo kritikos tradicija. Schmitto polemika su politiniu romantizmu apibūdinama kaip polemika su „moderniąja sąmone“ (Bohrer 1989: 284). Bohrerio teigimu, Schmittui politinis romantizmas yra buržuazinio liberalizmo sinonimas (*ibid.*: 285, 301). Jo nuomone, Schmittas romantikus suvokia kaip „priešus“, nes juos laiko atsakingus už tradicinių autoritetų griovimą ir pamynimą estetinio patyrimo labui (*ibid.*: 304). Tai nėra tikslus Schmitto argumentų apibūdinimas. Filosofas nemanė, kad politiniai romantikai buvo aktyvūs tradicinės tvarkos

griovėjai, jis tik pripažino juos buvus pasyvius politinių įvykių stebėtojus, neturėjusius didesnės politinės įtakos. Bohreris, mano, kad Schmitto politinio romantizmo kritikoje yra daug hėgeliškų motyvų, ypač susijusių su Hegelio išplėtotą ironijos kritika. Tai pagrįsta įžvalga.

Šiandien *Politinis romantizmas* suvokiamas kaip periferinis vokiečių autoriaus veikalas, jo trumpai trukusio jaunatviško susidomėjimo romantizmu rezultatas. Schmitto biografas Gopalas Balakrishanas apie veikalą rašo: „Kai ši knyga buvo parašyta, jis labai mažai rašė apie estetikos problemas; kaip jaunas Karlas Marxas parašė *Vokiečių ideologiją* siekdamas atsiseikinti su savo filosofine sąmone, taip Schmittas, galima teigti, parašė *Politinį romantizmą* tam, kad ištruktų iš klampių savo estetizmo gniaužtų, į kuriuos buvo patekusi jo vaizduotė ir stilius“ (Balakrishnan 2000: 21). Löwitho tezę apie vokiečių filosofo ryšius su politiniu romantizmu plėtojo Reinhardas Mehringas. Jo teigimu, rašydamas *Politinį romantizmą* filosofas siekė įveikti savo jaunatvišką estetizmą. Mehringo nuomone, politiniam romantizmui skirtą veikalą galima aiškinti kaip „savikritiką“, kuria Schmittas tikėjosi „įveikti savo trapumą, surasdamas saugų religinį pagrindą [...]. Tai, ką jis stebėjo savyje, buvo priskirta epochai (Mehring 2006: 127, 137, 144). Šiai interpretacijai pritaria Janas-Werneris Mülleris, teigdamas, kad vokiečių juristas „palaikė stipriai antiestetinę politinę poziciją, nepaisydamas savo paties estetinių pagundų. Ši knyga pasirodė beveik kaip egzorcizmas“ (Müller 2003: 20). Schmitto *Politinis romantizmas* šiandien dažniausiai aiškinimas pirmiau nurodytų autorių stiliumi, kaip jaunatviško estetizmo ar atsiseikinimo su juo kūrinys. Tarptautinei Schmitto recepcijai didelę įtaką padarė Johno P. McCormicko knyga *Carlo*

Schmitto liberalizmo kritika: prieš politiką kaip technologiją. Jos autorius mano, kad Schmitto *Politinis romantizmas* gali būti priskirtas prie „rečiau aptariamų darbų“ (McCormick 1997: 4). Jo nuomone, šis veikalas „nėra pakankamai iširtas“ (*ibid.*: 26).

Tarpukarį ir pokarį galima apibūdinti kaip dvi skirtingas Schmitto *Politinio romantizmo* recepcijos epochas. Tarpukario Vokietijoje veikalas buvo teigiamai įvertintas istorikų, rašytojų, filosofų ir literatūros tyrinėtojų. Kairieji intelektualai jį gyrė dėl buržuazinio liberalizmo kritikos, Ballas įžvelgė katalikišką romantizmo kritikos pagrindą, o Löwithas Schmittą apibūdino kaip romantikams dvasiškai artimą, bet jiems priešišką nihilistą. Po Antrojo pasaulinio karo vokiečių teoretiko šalininkai dažniausiai vadovaujasi Ballo interpretacija, o oponentai remiasi Löwitho kritika. Tarpukario Vokietijoje palankiai sutiktas ir

skirtingų interpretacijų sulaukęs veikalas po Antrojo pasaulinio karo atsidūrė šmitianos paraštėse. Politinio romantizmo koncepcijai skirtas darbas šiandien dažniausiai aiškina- mas kaip filosofo atsveikinimas su „estetine savivoka“. Tai nėra tikslus požiūris. Straipsnyje atlikta analizė leidžia teigti, kad Ballas pateikė tiksliausią *Politinio romantizmo* interpretaciją. Politiniam romantizmui skirtas veikalas yra svarbus Schmitto politinės filosofijos elementas.

Savo gyvenimo pabaigoje Schmittas rašo, kad *Politinis romantizmas* yra jo sisteminų tyrinėjimų dalis, todėl šį veikalą būtina suprasti ne kaip epizodinį kūrinį, atspindėjusį trumpalaikes nuotaikas ir interesus, bet kaip svarbų jo politinės filosofijos elementą. Schmittas pabrėžia, kad Ballas geriausiai suprato, jog *Politinis romantizmas* yra ne atsitiktinis kūrinys, bet reikšmingas jo pažiūrų elementas.

LITERATŪRA

Ankersmit, R. Frank, 1996. *AestheticPolitics. Political philosophy Beyond Fact and Value.* Stanford: Stanford University Press.

Balakrishnan, Gopal, 2000. *The Enemy: An Intellectual Portrait of Carl Schmitt.* London: Verso.

Ball, Hugo, 1985. Carl Schmitts Politische Theologie. In: Jacob Taubes (sud.). *Religionstheorie und Politische Theologie.* Band 1: *Der Fürst dieser Welt, Carl Schmitt und die Folgen.* München: Wilhelm Fink Verlag/Verlag Ferdinand Schöningh.

Below von, Georg, 1926. Zum Streit um die Deutung der Romantik. In: *Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft,* Band 81, Heft 1: 154–162.

Bendersky, Joseph J., 1983. *Carl Schmitt: Theorist for the Reich.* New Jersey: Princeton University Press.

Bendersky, Joseph, 1988. Politische Romantik: Intellectual Critique and Enduring Scholarly Influence. In: Helmut Quaritsch (sud.). *Complexio oppositorum über Carl Schmitt: Vorträge und Diskussionsbeiträge des 28. Sonderseminars 1986 der*

Hochschule für Verwaltungswissenschaften Speyer. Berlin: Duncker & Humblot.

Bohrer, Karl Heinz, 1989. *Die Kritik der Romantik. Der Verdacht der Philosophie gegen die literarische Moderne.* Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.

Croce, Mariano; Salvatore, Andrea, 2013. *The Legal Theory of Carl Schmitt.* Abingdon: Routledge.

Habermas, Jürgen, 1989. *The New Conservatism: Cultural Criticism and the Historians' Debate.* Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

Jütersonke, Oliver, 2010. *Morgenthau, Law and Realism.* Cambridge: Cambridge University Press.

Kennedy, Ellen, 2004. *Constitutional Failure: Carl Schmitt in Weimar.* Durham: Duke University Press.

Klemperer Victor, 1968. Romantik und französische Romantik. In: *Begriffsbestimmung Der Romantik* (sud. Helmut Prang). Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

Lepenies, Wolf, 1992. *Between Literature and Science: The Rise of Sociology.* Cambridge: Cambridge University Press.

- Löwith, Karl, 1995. The Occasional Decisionism of Carl Schmitt. In: *Martin Heidegger and European Nihilism* (sud. Richard Wolin). New York: Columbia University Press.
- Lukacs, Georg, 1977. Carl Schmitt: Politische Romantik. *Geschichte und Klassenbewusstsein*. Darmstadt: Herman Luchterhand Verlag.
- Lukacs, Georg, 1954. *Die Zerstörung der Vernunft*. Berlin: Aufbau Verlag.
- Mannheim, Karl, 2003. *Ideology and Utopia. Collected Works of Karl Mannheim*. Vol. 1. London: Routledge.
- Marcuse, Herbert, 2008. *A Study on Authority*. London; New York: Verso.
- Martin von, Alfred, 1924. Das Wesen der romantischen Religiosität. *Deutsche Vierteljahresschfte für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte*, Band II, Heft, 3 II: 367–417.
- Masur, Gerhard, 1926. Die Romantik und die Geschichte by Kurt Borries; Politische Romantik by Carl Schmitt. *Historische Zeitschrift*, Band 133, Heft 2: 373–377.
- McCormick, John P., 1997. *Carl Schmitt's Critique of Liberalism: Against Politics as Technology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mehring, Reinhard, 2006. Überwindung des Ästhetizismus? Carl Schmitts selbstinquisitorische Romantikkritik. In: *Athenäum. Jahrbuch für Romantik*, p. 125–147.
- Mehring, Reinhard, 2009. *Carl Schmitt. Aufstieg und Fall*. München: Verlag C. H. Beck.
- Meinecke, Friedrich, 1920. Rezension von Carl Schmitt. „Politische Romantik“. *Historische Zeitschrift* 121: 292–296.
- Muller, Jerry Z., 1987. *The Other God that Failed: Hans Freyer and the Deradicalization of German Conservatism*. Princeton: Princeton University Press.
- Müller, Jan-Werner, 2003. *A Dangerous Mind: Carl Schmitt in Post-War European Thought*. New Haven and London: Yale University Press.
- Schmitt, Carl, 1998. *Politische Romantik* Berlin: Duncker & Humblot.
- Schmitt, Carl, 2014. *Politinė teologija. Keturi suvereniteto teorijos skyriai. Politinė teologija II. Legenda apie bet kokios politinės teologijos užbaigą*. Vilnius: Versus aureus.
- Schmitt, Carl, 1994. *Positionen und Begriffe im Kampf mit Weimar – Genf – Versailles 1923–1939* (1940). Berlin: Duncker & Humblot.
- Schmitt, Carl, 1991. *Glossarium. Aufzeichnungen der Jahre 1947–1951* (sud. Eberhard Freiherr von Medem). Berlin: Duncker & Humblot.
- Treml, Martin, 2012. Paulinische Feindschaft. Korrespondenzen von Jacob Taubes und Carl Schmitt. In: *Jacob Taubes – Carl Schmitt: Briefwechsel* (sud. Thortsten Palzhoff, Martin Treml, Herbert Kopp-Oberstebrink). München: Wilhelm Fink Verlag.
- Vallianos, S. Pericles, 2013. Romanticism and Politics: from Heinrich Heine to Carl Schmitt – and Back Again. *Historical Review / La Revue Historique* 10: 189–218.
- Carl Schmitt / Ludwig Feuchtwanger: Briefwechsel 1918–1935* (sud. Rolf Riess). Berlin: Duncker & Humblot, 2007.
- Hans Blumenberg, Carl Schmitt: Briefwechsel 1971–1978. Und weitere Materialien* (sud. Alexander Schmitz ir Marcel Lepper). Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 2007.

RECEPTION OF CARL SCHMITT'S *POLITISCHE ROMANTIK*

Linus Jokubaitis

Abstract. The aim of this article is the analysis of the reception of Carl Schmitt's *Politische Romantik*. The analysis shows that during the interwar years many scholars from different fields of academic research found this work to be a very original and fruitful interpretation of the Romantic movement. Two of the most influential interpretations of *Politische Romantik* were published during the interwar years. According to Hugo Ball's interpretation, Schmitt has to be understood primarily as a Catholic political philosopher. According to Karl Löwith, the German jurist is a representative of a nihilistic political thought. The analysis has in this paper shows that Ball's interpretation has to be considered as the better one. After the Second World War *Politische Romantik* became a forgotten book. Even after the international rebirth of interest in Schmitt's political thought his analysis of political romanticism has received only very little attention. Most scholars treat this work as if it were of secondary importance. It is argued that such interpretation is mistaken.

Keywords: political philosophy, political romanticism, nihilism, decisionism, political theology

Iteikta 2014 m. gruodžio 27 d.